

Міністерство освіти і науки України
Харківська державна академія фізичної культури

ХАЗІМ ТОНІ

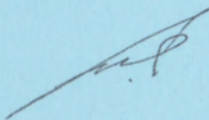
УДК 796.011/796.077.5.001.26 (447)

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ
НА ОСНОВІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
УПРАВЛІНСЬКОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ**

24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис
Робота виконана в Харківській державній академії фізичної культури,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Паєвський Володимир Валерійович,
Харківська державна академія фізичної культури,
доцент кафедри спортивних та рухливих ігор

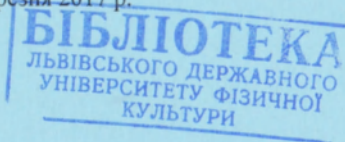
Офіційні опоненти: доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
Томенко Олександр Анатолійович,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, завідувач кафедри теорії та
методики фізичної культури;

доктор педагогічних наук, професор
Приходько Володимир Васильович,
Придніпровська державна академія фізичної
культури і спорту, завідувач кафедри теорії та
методики спортивної підготовки.

Захист відбудеться 11 квітня 2017 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.862.01 Харківської державної академії фізичної культури за адресою: 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківської державної академії фізичної культури за адресою: 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99.

Автореферат розісланий 10 березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. М. Котляр

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 рр. і проєкті Закону України про Загальнодержавну соціальну програму розвитку фізичної культури і спорту на 2013-2017 рр. представлено нові організаційно-управлінські умови розвитку спорту в Україні. Вони характеризуються зменшенням кількості осіб, які займаються в ДЮСШ, посиленням впливу на спортивний результат інноваційних технологій, невідповідністю існуючого ресурсного забезпечення в умовах сучасної України тенденціям розвитку спорту, що підвищує рівень вимог як до якості моделей удосконалення побудови системи підготовки спортсменів, так і до поліпшення підготовки тренерів зі спорту.

Унікальність компетентностей фахівця в галузі спорту стосовно інших педагогічних професій полягає в специфічній широті їх професійно-важливих якостей і різних сторін професіоналізму (Л. К. Кожевникова, 2008; В. В. Приходько, 2011; О. А. Томенко, 2013), звідси недоцільно розглядати тренерів як спеціалістів, які лише планують і проводять навчально-тренувальні заняття. У комплексній системі підготовки спортсменів головною дійовою особою є саме тренер (М. В. Дутчак, 2009; В.М. Платонов, 2014), який виступає організатором усього процесу підготовки, а його компетентність, як менеджера цього процесу, значно визначає кінцевий спортивний результат.

Тренери повинні володіти не тільки достатніми знаннями, вміннями і навичками щодо навчально-тренувального процесу (Л. П. Матвеев, 1999; В. М. Платонов, 1997), але й мати компетентності для управління людьми, для прийняття управлінських рішень, здійснення системи заохочень і покарань, передбачення тенденцій розвитку галузі і сфери спорту (О. А. Томенко, 2015).

Однак практика викладання навчальних дисциплін ще слабо впливає на формування професійно-педагогічних умінь. Як студенти, так і фахівці визнають, що з 16 важливих професійно-педагогічних умінь, що входять до груп проєктувально-конструктивних, організаторських, комунікативних та гностичних, більша частина, а саме 11 умінь формуються через спортивну спеціалізацію, а не під час аудиторних занять у ВНЗ (З. П. Плетньова, 1988).

Отже, удосконалення потребують як організаційна побудова системи підготовки спортсменів, так і практика оволодіння тренерами зі спорту основами спортивного менеджменту. Це можливо, по-перше, шляхом вивчення і використання наявного досвіду оптимізації функціонування систем підготовки спортсменів (В. В. Приходько, 2011) і, по-друге, в результаті вдосконалення змісту організаційно-управлінської підготовки тренерів, включаючи оволодіння технологією управління проєктами (Т. М. Гладченко, О. І. Сидорова, 2014).

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. за темою 2.6 «Теоретико-методичні засади вдосконалення тренувального процесу і змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів» (номер державної реєстрації 0111U001168). У 2016 році робота

проводилася за темою «Історичні та методологічні основи управлінських підходів до системи підготовки спортсменів» (номер державної реєстрації 0116U003013).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та розробити систему підвищення організаційно-управлінської підготовленості тренерів, як важливого фактору вдосконалення підготовки спортсменів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати дані спеціальної літератури і провести теоретичний аналіз проблеми вдосконалення системи підготовки спортсменів.

2. Визначити професійно-значущі компоненти в структурі підготовленості тренерів, необхідні для вдосконалення системи підготовки спортсменів.

3. Розробити і впровадити систему формування організаційно-управлінської компетентності тренерів, як важливої умови вдосконалення системи підготовки спортсменів та оцінити її ефективність.

4. Підготувати практичні рекомендації для вдосконалення системи підготовки тренерів у Сирійській Арабській Республіці (Сирії).

Об'єкт дослідження – науково-педагогічні та організаційні основи вдосконалення системи підготовки спортсменів в Україні.

Предмет дослідження – вдосконалення організаційно-управлінської підготовленості майбутніх тренерів в умовах ВНЗ спортивного профілю.

Методи дослідження: вивчення й узагальнення науково-методичної інформації; психолого-педагогічне тестування; опитування у формі анкетування; педагогічне проектування; педагогічний експеримент; метод експертних оцінок; методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

- визначено аспекти підготовленості тренерів (педагогічний, медико-біологічний, організаційно-управлінський, матеріально-технічний) та їх роль на різних етапах підготовки (початкової, попередньої базової, спеціалізованої базової, підготовки до вищих досягнень і наступних етапів);

- встановлено наявність достовірних зв'язків між типом суб'єктності студентів та їхніми уподобаннями, що дозволяє визначити актуальні для особистості цінності (індивідуальний розвиток, креативність, досягнення) і спрямованості у життєвих сферах (професійного життя і сфері освіти);

- визначено систему педагогічних умов підготовки студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів спортивного профілю у частині оволодіння компетентностями менеджменту;

- розроблено й експериментально перевірено систему педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей у студентів-бакалаврів спеціальності «Фізична культура і спорт», необхідних тренерам під час удосконалення підготовки спортсменів;

- обґрунтовано спосіб формування уявлень студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» про майбутню професійну діяльність (МПД), що дозволяє тренерам удосконалювати підготовку спортсменів різного віку;

- науково обґрунтовано практичні рекомендації для удосконалення системи підготовки тренерів у Сирійській Арабській Республіці.

Розширено та доповнено наукові дані про:

- причини відставання в науково-методичному забезпеченні процесу організації підготовки спортсменів у сучасній Україні на етапі переорієнтації галузі фізичної культури і спорту (від адміністративно-планової моделі управління - до ринкової);

- причини і чинники, що викликають об'єктивну потребу в активізації наукових досліджень у спортивному менеджменті, в контексті вирішення завдань подальшого вдосконалення спортивної підготовки.

Подальший розвиток отримали положення про:

- розробку системи педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей тренерів-викладачів, а також оволодіння компетентностями в галузі управління проектами;

- розробку уявлень про структуру системи професійної діяльності сучасного тренера-викладача.

Підтверджено положення про: необхідність і можливість якісної організаційно-управлінської підготовки майбутніх тренерів; вдосконалення змісту підготовки тренерів. Як наслідок, тренери повинні мати достатню організаційно-управлінську підготовку, яка дозволить їм бути менеджерами, готовими забезпечувати організацію усєї системи спортивної підготовки з урахуванням мінливих соціальних і економічних умов.

Практичне значення отриманих результатів полягає в:

- розкритті особливостей застосування технології управління проектами, що дозволить тренерам, які використовують її в своїй практичній діяльності, уникати небажаних помилок і прорахунків в ході вдосконалення системи підготовки спортсменів;

- обґрунтуванні рекомендацій щодо впровадження до змісту підготовки студентів-бакалаврів спеціальності «Фізична культура і спорт» комплексу педагогічних умов, що забезпечують формування організаційно-управлінських компетентностей майбутніх тренерів, як умови вдосконалення ними системи підготовки спортсменів.

Результати досліджень упроваджено до навчального процесу факультетів фізичного виховання Запорізького національного університету, Житомирського державного університету імені Івана Франка та Харківської державної академії фізичної культури. Крім того, у діяльність Харківського міського волейбольного клубу «Локомотив» і волейбольного спортивного клубу «Юридична академія» (м. Харків). Використання результатів дослідження підтверджується відповідними актами впровадження.

Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми і визначенні шляхів її розв'язання, розробці авторських анкет і проведенні анкетування, розробці системи педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей майбутніх фахівців спеціальності «Фізична культура і спорт», розробці педагогічних умов для формування у студентів різних уявлень про зміст діяльності тренера, організації та проведенні дослідження, а також у аналізі та теоретичному узагальненні отриманих результатів і впровадженні їх у практику, написанні та оформленні дисертації.

У роботах, виконаних у співавторстві, особистий внесок полягає в постановці проблеми й узагальненні отриманих даних, їх обробці, підготовці матеріалів до публікацій, формуванні висновків і практичних рекомендацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації представлено на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична культура, спорт і здоров'я» - м. Харків, грудень 2015 р.; VII і VIII міжнародних наукових конференціях пам'яті А. М. Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки, фізичного виховання і спорту» - м. Чернігів, жовтень 2014, 2015 рр.; I Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Основи побудови тренувального процесу» - м. Харків, березень 2015 р.

Публікації. Результати досліджень, викладених у дисертаційній роботі, представлено в 12 наукових статтях, 9 з яких опубліковано в спеціалізованих виданнях, 7 з них одноосібні. Дві статті опубліковано в іноземному виданні.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційну роботу виконано на 185 сторінках основного тексту. Складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (250 джерел, серед яких 14 на латиниці) і додатків. Дисертація ілюстрована 8 таблицями і 24 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів і визначено особистий внесок автора; подано інформацію про апробацію результатів дослідження та публікації автора за темою дисертації.

У першому розділі «**Теоретичний аналіз проблеми вдосконалення побудови системи підготовки спортсменів**» узагальнено наукові праці українських та іноземних авторів з проблеми вдосконалення системи підготовки спортсменів. Дослідники зазначають, що вже вичерпаний ресурс наукових і методичних знань, які забезпечували діяльність фахівців в умовах радянської системи підготовки спортсменів (В. В. Приходько, 2011; О. А. Томенко, 2013).

Нині з'явилися перші глибокі наукові дослідження, які претендують, наприклад, на формування теоретичних основ застосування технології управління проектами в галузі фізичної культури і спорту (В. В. Коновалов, 2011). Весь процес просування спортивного проекту автори (Т. Н. Гладченко, О. І. Сидорова, 2014) умовно ділять на кілька етапів: генерування ідеї, розробка концепції проекту, створення проекту і його реалізація (досягнення спортивного результату). Згідно з технологією управління проектами, план проекту підготовки спортсмена високого класу містить розділи: концепція проекту, календарний план, аналіз конкуренції з даного виду, фінансовий план і ресурсне забезпечення, оцінка ризиків тощо.

Учені, які порушували проблеми вдосконалення підготовки спортсменів, висловлюють думку, що її не можна розв'язати на рівні отриманих сучасних наукових досягнень, коли не забезпечено одночасне вдосконалення підготовки фахівців галузі «Фізична культура і спорт» (М. В. Дутчак, 2009; Ю. П. Мічуда, 2007). Разом із розробкою важливих теоретичних положень необхідно вивчати, узагальнювати й застосовувати накопичений в Україні досвід емпіричного

вдосконалення організаційних основ системи підготовки спортсменів, а отримані відомості використовувати в процесі підготовки й підвищення кваліфікації тренерів.

Важливу роль у вдосконаленні системи підготовки спортсменів має модернізація освіти тренерів щодо їх організаційно-управлінської підготовки, як фахівців, управлінські рішення яких здійснюється через вплив на увесь процес підготовки спортсменів. Однак треба визнати, що ще відсутнє наукове обґрунтування вдосконалення змісту організаційно-управлінської підготовки тренерів, як важливої умови вдосконалення системи підготовки спортсменів.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» описано та обґрунтовано систему взаємодоповнювальних методів дослідження, етапи у досягненні мети дисертаційної роботи, дані про досліджуваний контингент студентів та про організацію педагогічного експерименту.

Дослідження проводилося на базі Харківської державної академії фізичної культури на факультеті спортивних ігор і єдиноборств та факультеті циклічних видів спорту.

Науково-педагогічний пошук передбачав чотири етапи дослідження.

На першому етапі (2010-2012 рр.) здійснено аналіз літературних джерел, визначено проблему, мету, завдання, методи й організацію дослідження.

На другому етапі (2011-2013 рр.) розглянуто аспекти підготовленості тренера та їх значущість під час підготовки спортсменів на різних етапах тренувального процесу. У констатувальному дослідженні брали участь 118 студентів-четвертокурсників ХДАФК. Вивчено особливості організаційно-управлінських професійних компетентностей студентів факультету спортивних ігор і єдиноборств ХДАФК. Визначено методологію і технологію управління проектами з метою їх використання під час удосконалення підготовки спортсменів. Розроблено та обґрунтовано відповідні особливостям навчання педагогічні умови формування проектних компетентностей майбутніх тренерів-викладачів.

На третьому етапі (2012-2014 рр.) проведено експертну оцінку та формувальний педагогічний експеримент, спрямований на перевірку педагогічних умов удосконалення організаційно-управлінських компетентностей майбутніх тренерів-викладачів зі спорту, проведено порівняння отриманих результатів із контрольною групою. До формувального експерименту залучено студентів 4 курсу ХДАФК, що увійшли до складу експериментальної (64 особи) та контрольної груп (64 особи) - усього 128 осіб. Експертами для оцінки підготовлених рекомендацій з удосконалення організаційно-управлінської підготовки молодих тренерів, як умови вдосконалення підготовки спортсменів, стали 40 висококваліфікованих фахівців, викладачів вищої школи.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення професійної діяльності майбутніх тренерів зі спорту в нових організаційно-управлінських умовах.

Основним завданням формувального педагогічного експерименту була розробка й оцінка ефективності авторської програми підвищення рівня організаційно-управлінської підготовки майбутніх тренерів у процесі подальшого вдосконалення системи підготовки спортсменів. Окрім відповідних педагогічних умов до змісту дисципліни «Організація та управління фізичною культурою і спортом» (ОУФКС) увійшли елективні розділи: «Проектна діяльність у фізичній

культури і спорті: формування проектних альтернатив» (ФПА) і «Проектна діяльність у фізичній культурі та спорті: формування проектних компетенцій» (ФПК). Для викладання розділів ФПА і ФПК розроблено й використано комплекс організаційного та науково-методичного супроводу, що передбачав підготовку навчальних програм, як для можливих у перспективі самостійних елективних навчальних дисциплін за вибором ВНЗ.

У ході педагогічного експерименту, під час викладання оновленої дисципліни ОУФКС з використанням спеціально обґрунтованих і задіяних сприятливих педагогічних умов, передбачали те, що основним у навчальному процесі має стати не донесення інформації, а розвиток здібностей студентів вирішувати професійні завдання і проблеми, тобто опанувати професійну діяльність.

Студенти контрольної групи здійснювали навчальний процес без спеціально створених педагогічних умов і вивчення нових розділів у дисципліні ОУФКС, які використовувалися в експериментальній групі.

На четвертому етапі (2012-2016 рр.) проводилося теоретичне і практичне узагальнення отриманих результатів, систематизація показників, які отримано в результаті проведення дослідження, сформульовано висновки, оформлялася дисертаційна робота і акти впровадження.

У третьому розділі «**Особливості професійно-значущих компонентів особи майбутніх тренерів, необхідних для вдосконалення системи підготовки спортсменів**» представлено дані констатувального експерименту.

Установлено, що до суб'єкта управління системою підготовки спортсменів належать не лише державні та громадські організації центрального, обласного й місцевого рівня, до функцій яких входить сприяння розвитку дитячого, юнацького спорту та спорту вищих досягнень, а також навчальні заклади, що забезпечують підготовку й підвищення кваліфікації кадрів тренерів за спеціальністю «Фізична культура і спорт». Між тим, на рівні організацій, які відносять до об'єкта управління, теж здійснюється постійний і цілеспрямований вплив на хід спортивної підготовки, що належить до діяльності менеджменту, який забезпечується безпосередньо самими тренерами (В. І. Мудрик зі співавт., 2008; В. В. Мулик, 2002; О. А. Томенко, 2013).

Роботу тренера В. В. Мулик (2002) порівнює з роботою комп'ютера, в який вводяться дані, що відображають усі сторони підготовки спортсменів, ці дані піддаються обробці й видаються відповідні тренувальні програми. У зв'язку з цим, так би мовити «комп'ютер» (тобто тренер), має бути насичений програмами, які змогли б обробити всі дані та дати найбільш ефективну відповідь. Тому наявні у тренера програми повинні передбачати засвоєння ним певних знань і компетентностей, необхідних в умовах невизначеності, на підставі яких проводиться аналіз і приймаються управлінські рішення.

У спортивній науці багато уваги приділяється різним складовим підготовки спортсменів (Л. П. Матвеев, 1999; В. М. Платонов, 1997). Водночас цю підготовку здійснюють тренери і від їх професійної підготовленості залежить спортивний результат, а отже, й визначальною є саме підготовка тренерів.

Як видно, необхідно брати до уваги рівні підготовленості тренера, який працює з певним контингентом, і з урахуванням цього вдосконалювати освітні рівні

їх підготовки, звертаючи увагу на різні аспекти (педагогічний, медико-біологічний, організаційно-управлінський і матеріально-технічний). Питому вагу різних аспектів залежно від етапу підготовки спортсменів подано на рис. 1.

Організаційно-управлінський аспект діяльності тренера, на якому ми зосереджуємося в цьому дослідженні, передбачає комплекс складових, що дозволяють забезпечувати педагогічний процес. Його значущість різна на окремих етапах багаторічного тренувального процесу. Якщо на перших етапах багаторічної підготовки найбільше значення мають чинники, що впливають на формування особистості спортсмена, то на завершальних етапах найбільш цінними для тренера є компетентності, які забезпечують якісне проведення тренувального процесу. Вони пов'язані, окрім іншого, з роботою організації фармакологічного забезпечення та вітамінізації, психологічної підтримки спортсмена, зі спонсорами, рекламною діяльністю, забезпеченням якісного інвентарю, екіпіруванням тощо.

У представлених результатах констатувальних досліджень подано відомості про особливості визначення мети студентами ВНЗ фізичної культури, а також інші важливі дані, що характеризують їхню особистість.

Так, тільки 16,2% студентів в цілому правильно розуміють, що таке мета в діяльності людини. Ще 18,4% студентів розуміють це частково, неповно, а, отже, представники цієї групи навряд чи можуть формулювати чіткі власні цілі. 49,2% студентів прагнули, але не дали відповіді на поставлене запитання, навіть не намагалися сформулювати відповіді ще 16,2% студентів (рис. 2), тому постановка мети ними проблематична. Показово, що саме ті студенти, які вчилися досвіду у своїх учителів, майже всі змогли чітко сформулювати мету діяльності. І навпаки, значна частина студентів, які вказували, що їх «навчало життя» або сім'я, мету свого навчання у виші чітко сформулювати не змогли.

У ході наступного дослідження застосовано такі методи: соціологічні дослідження, морфологічний тест життєвих цінностей (МТЖЦ), методика І.Г. Сеніна, вдосконалена В.Ф. Соповим і Л.В. Карпушиною, контент-аналітичне дослідження і методи математичної статистики. Дослідження дозволило оцінити: тип суб'єктності студентів у здійснюваній навчально-професійній діяльності; ставлення до себе як до майбутнього фахівця; рівень володіння прийомами і методами саморозвитку (самоменеджменту).

Виділено чотири типи суб'єктності студентів у навчально-професійної діяльності: «суб'єкт», «об'єктивований суб'єкт», «суб'єктивований об'єкт», «об'єкт». Відповідний «суб'єктотип» характеризує рівень досягнення студентом справді суб'єктної, діяльної позиції в навчальному процесі. До першого типу «суб'єкт» належать респонденти, орієнтовані переважно на особистісний розвиток, як мету навчання, і менше на отримання диплома. Це дозволяє їм давати чіткі відповіді про їх професійне майбутнє і перспективи самореалізації особи за фахом «тренер за видом спорту».

Узагальнюючи результати дослідження згідно зі спеціально розробленою анкетною, виявлено такий розподіл респондентів за типами суб'єктності: до типу «суб'єкт» належали 17,4% студентів-четвертокурсників спеціальності «Спорт». За даними раніше проведених подібних досліджень (С. О. Рясса, 2007) до типу «суб'єкт» автором віднесено 4,6% респондентів від усіх студентів. Таким чином, 17,4% студентів груп «Спорт» ХДАФК - до типу «суб'єкт». Про це свідчить досить високий результат.

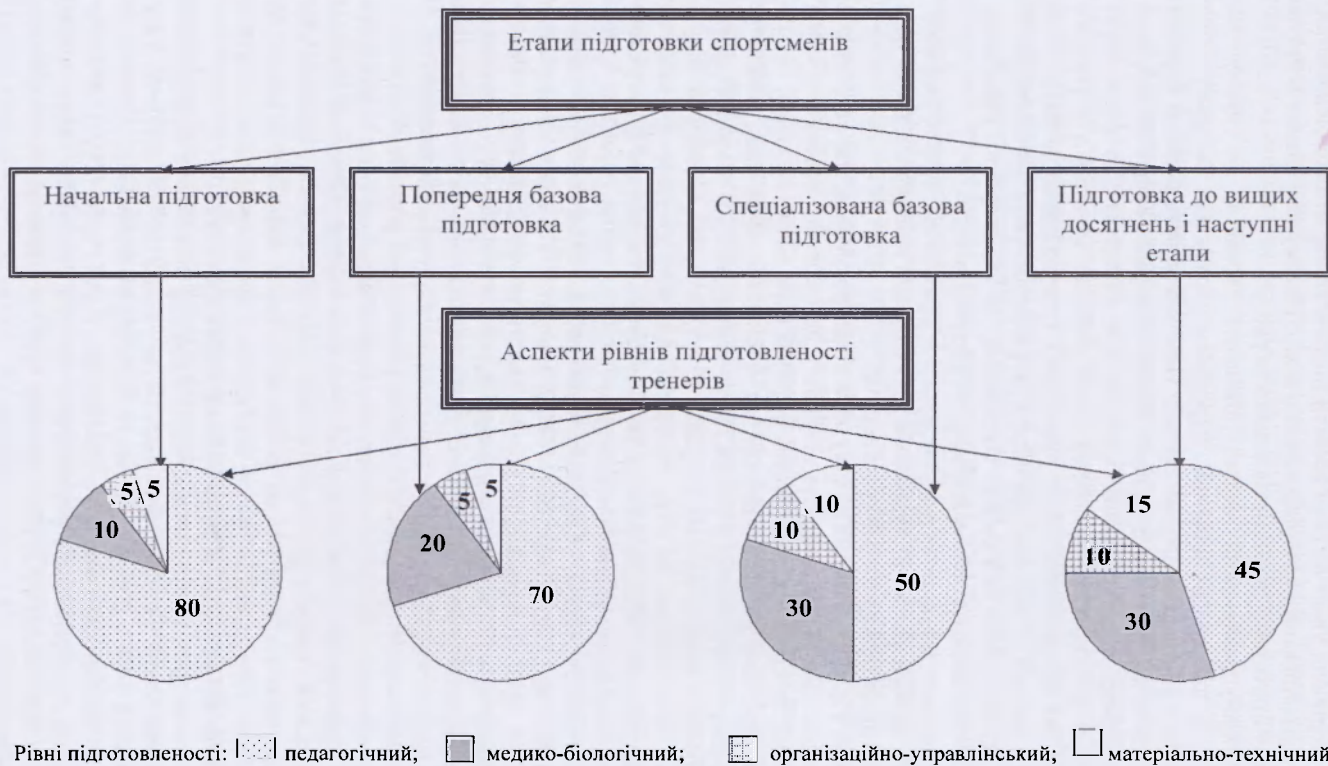

Рис. 1. Загальна структура підготовленості тренера (частки у %)

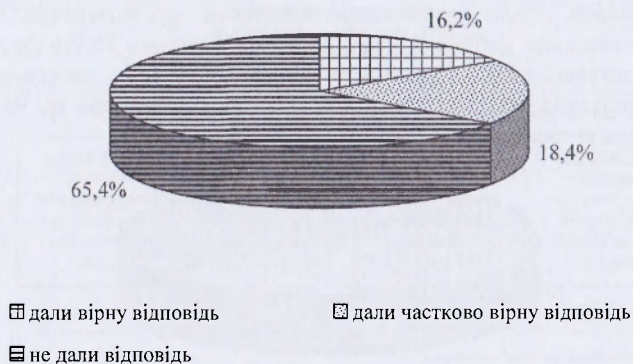

Рис. 2. Відповіді студентів на питання, що таке мета діяльності

До типу «об'єктивований суб'єкт» серед опитаних студентів віднесено 48,2% з груп «Спорт», до типу «суб'єктивований об'єкт» з числа опитаних студентів віднесено 19,6%, а до типу «об'єкт» за результатами досліджень було віднесено найменшу кількість студентів груп «Спорт», а саме 14,8% (рис. 3).

Зазначене дає можливість підтвердити наше попереднє припущення, що професійне становлення майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в стінах ВНЗ спортивного профілю залишається невирішеним питанням.

Установлено також кореляційний зв'язок між «суб'єктотипом» у навчально-професійній діяльності та бажанням студентів здобувати освіту ($r = 0,48$), достовірність відмінностей на рівні $p < 0,01$. Це означає, що чим вищий рівень становлення студента як суб'єкта власної навчальної діяльності від стану «об'єкта» до «суб'єкта», тим більше він прагне підвищення освіченості.

Варто зазначити, що значна кількість студентів спеціальності «Спорт» (41,2% з опитаних), не змогли назвати професійно-важливих якостей особистості, якими вони, як тренери зі спорту, повинні володіти в майбутньому.

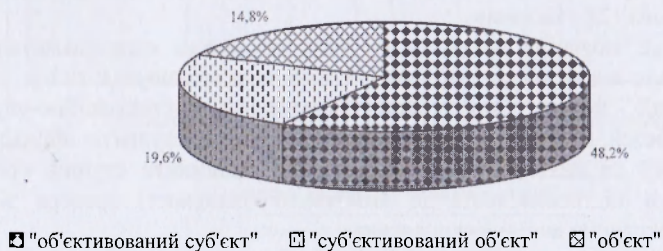
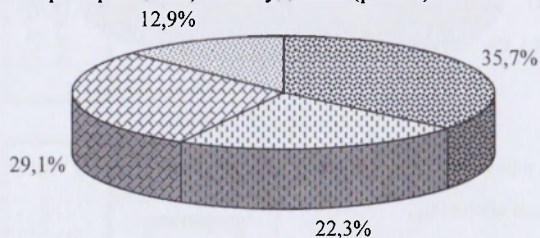

Рис. 3. Результати дослідження студентів за типами суб'єктності

Створення «образу» майбутньої професійної діяльності та прагнення до особистісно-професійного зростання є умовою особистісно-професійного самовдосконалення. Але дослідження засвідчили, що розуміють правильно, а значить чітко уявляють «образ» професійного майбутнього 35,7% студентів, 22,3% студентів - частково, ще 29,1% студентів прагнули, але не змогли відповісти на поставлене запитання, не намагалися і не дали відповіді про те, чи мають вони «образ» діяльності тренера ще 12,9% студентів (рис. 4).

☒ дали вірну відповідь	☒ дали частково вірну відповідь
☒ намагались дати відповідь	☒ не намагались дати відповідь

Рис. 4. Відповіді студентів на питання, що таке «образ майбутньої професійної діяльності»

Таким чином, підготовка фахівців із високим рівнем розвитку особистісних якостей, не тільки різнобічно професійно-компетентних, але й здатних до майбутньої діяльності та самовдосконалення є одним із головних завдань ВНЗ спортивного профілю.

У четвертому розділі «Модернізація організаційно-управлінської підготовленості тренерів – важливої умови вдосконалення системи підготовки спортсменів» подано дані формувального експерименту. Описано систему педагогічних умов для оволодіння студентами компетентностями менеджменту та оцінка її ефективності. До формувального експерименту залучено студентів 4-го курсу ХДАФК, які ввійшли до складу експериментальної та контрольної груп (по 64 особи) - усього 128 учасників.

Під час вивчення предмету ОУФКС студентам експериментальної групи запропоновано авторські анкети №№ 1-5, дані яких враховувалися під час розробки та апробації педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей, а також і проєктувальні. Самооцінка студентів під час підготовки до відповідей на анкети, дозволила їм точніше оцінити ступінь організаційно-управлінської підготовленості до майбутньої діяльності тренера зі спорту й отримати мотивацію до її вдосконалення.

Основним завданням експерименту була оцінка ефективності системи вдосконалення підготовки майбутніх тренерів зі спорту для виконання організаційно-управлінських функцій (розроблену модель подано на рис. 5).

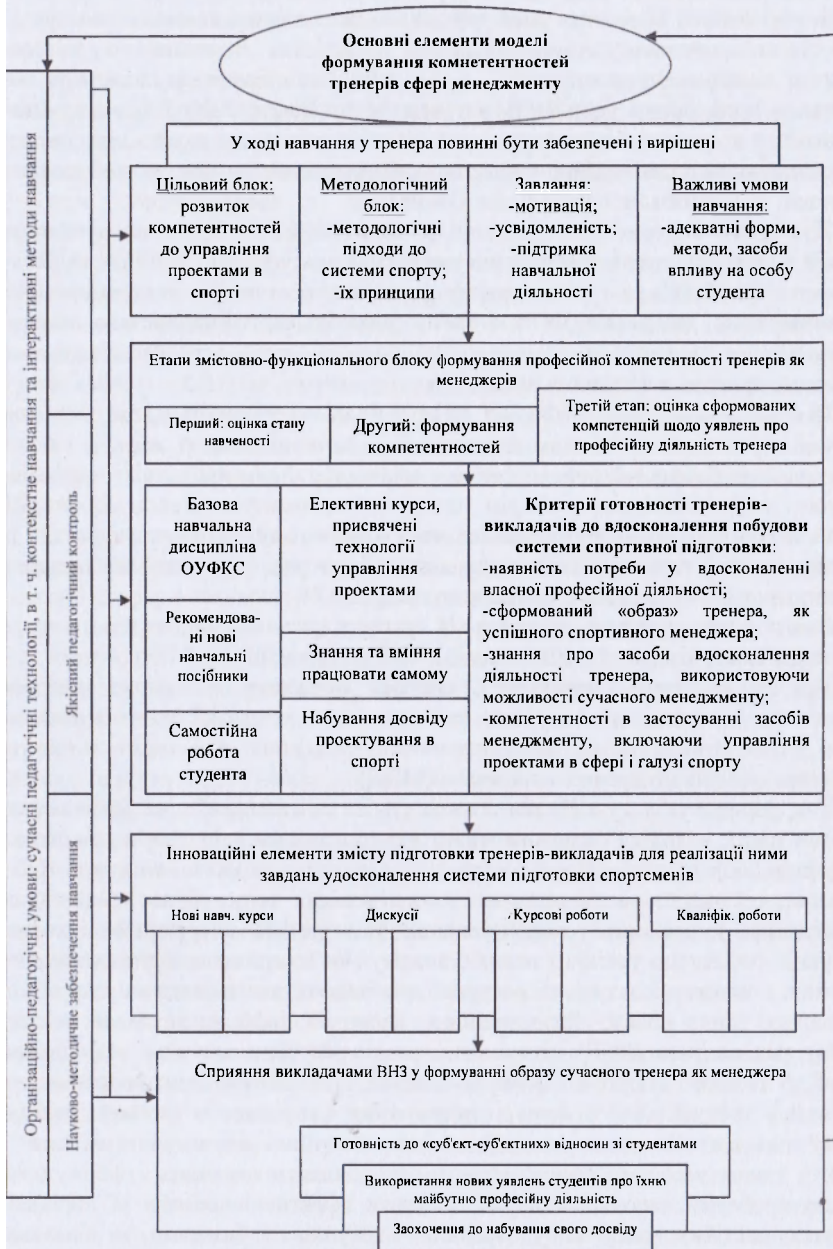

Рис. 5. Система педагогічних умов формування компетентностей

План дослідження будувався на реалізації ідеї квазіексперименту, а саме завдяки порівнянню відмінних умов для студентів експериментальної і контрольної груп. Нееквівалентність створювалася як ситуацією інтенсивного залучення студентів експериментальної групи з формування власних уявлень про зміст майбутньої професійної діяльності, а також через анкети №№ 1-5, використання можливостей контекстного навчання, роботи в інтерактивних групах, так і шляхом удосконалення їх організаційно-управлінської підготовки по-новому побудованому викладанні модернізованої дисципліни ОУФКС.

Для цього використано елективні розділи ОУФКС «Проектна діяльність у фізичній культурі і спорті: формування проектних альтернатив» (ФПА) і «Проектна діяльність у фізичній культурі і спорті: формування проектних компетенцій» (ФПК). Для викладання дисциплін ФПА і ФПК розроблено й використано комплекс організаційного та науково-методичного супроводу, який передбачав підготовку навчальних програм елективних дисциплін.

Під час викладання ОУФКС з ФПА і ФПК враховувалося, що позитивній мотивації до навчання і вдосконалення навчальної діяльності сприяє вивчення структури й особливостей роботи фахівця з використанням прикладів професійної діяльності успішних тренерів. Окрім того, аналіз у цьому контексті особистісних якостей студентів у поєднанні з самооцінкою сприяв тому, що значно зростали їхня активність на заняттях, професійно-пізнавальний інтерес, формувалося важливе для випускника стійке позитивне ставлення до професії.

Зміст занять студентів контрольної групи відрізнявся відсутністю в процесі викладання модернізованої дисципліни ОУФКС розділів ФПА і ФПК.

Під час реалізації розробленої системи педагогічних умов підготовки студентів експериментальної групи до оволодіння компетентностями менеджменту, у них з достатньою повнотою сформовано уявлення про зміст майбутньої професійної діяльності тренера-викладача (МПД).

Так, до змісту блоку «Що він повинен уміти як менеджер», увійшло завдання компетентності: володіти основами знань, що стосуються всіх сторін підготовки в своєму виді спорту, що дозволить своєчасно залучати психологів, лікарів потрібних спеціальностей, фахівців зі спортивного харчування тощо; бути послідовним і наполегливим у реалізації своєї концепції та стратегії спортивної підготовки, виконуючи рефлексію успіхів і невдач, аналізуючи їх причини; бути схильним до ініціативи в пошуку і залученні ресурсів, необхідних для підготовки спортсменів (фінансових, матеріальних, організаційних, кадрових, інформаційних та ін.); бути здатним раціонально використовувати наявні ресурси; здатним індивідуально підійти до кожного спортсмена; вміти стимулювати (мотивувати) спортсменів до напруженої тренувальної роботи і дотримання спортивного режиму; володіти розвинутими організаторськими здібностями; постійно відстежувати інновації в спорті, а також у своєму виді спорту; вміти виявляти наявність і формулювати виявлені проблеми, знаходити й реалізовувати ефективні способи їх вирішення; приділяти постійну увагу вибудовуванню стосунків з батьками та близькими спортсменів, з керівниками і колегами; постійно виявляти лідерські якості.

Особистісні психологічні властивості фахівця (П. К. Анохін, 1975) впливають на формування концептуальної моделі професійної діяльності особистості. На цій основі існує можливість встановити наявність кореляційних взаємозв'язків між особистісними характеристиками студентів і повнотою сформованості у них уявлень про майбутню професійну діяльність (МПД). Для виявлення кореляційних взаємозв'язків проведено психолого-діагностичне дослідження, в ході якого вивчалися особистісні характеристики студентів - майбутніх тренерів. Отримані результати порівнювалися з повнотою сформованості МПД в контексті професійного майбутнього студентів.

Кореляційний аналіз між особистісними характеристиками студентів експериментальної групи і повнотою сформованості у них МПД, проведений із використанням методики дослідження особистості за допомогою 16-ти факторного опитувальника Р. Кеттелла (форма С). Він дозволив установити слабкі й середні взаємозв'язки: ($r = 0,27$) за комунікаційним блоком; ($r = 0,22$) за емоційно-вольовим блоком; ($r = 0,31$) за інтелектуальним блоком. Також слабкі та середні взаємозв'язки встановлено між рівнем розвитку Я-концепції досліджуваних, спрямованістю особистості та особливостей мотивів навчання з повнотою сформованості у них МПД ($r = 0,24$).

З метою визначення потреби вдосконалення організаційно-управлінської підготовки майбутніх тренерів проведено анкетування провідних фахівців фізичної культури і спорту в кількості 40 осіб, які працюють у вишах, з яких 8 докторів наук, професорів і 3 кандидати наук, доценти. На питання, чи має потребу в оновленні зміст підготовки студентів за спеціальністю «Спорт» (усієї системи знань, необхідних сучасному тренерові), більшість опитаних фахівців (75%) відповіли позитивно, і лише 25% не мали власної думки з цього питання.

Проаналізувавши дані експертного опитування, можна констатувати, що всі респонденти відзначають необхідність поліпшення підготовки майбутніх тренерів із використанням засобів сучасного спортивного менеджменту, що, на думку опитаних фахівців, позитивно вплине на ефективність їх діяльності.

Питання анкети № 6 адресовано студентам експериментальної та контрольної груп після завершення педагогічного експерименту. Вони передбачали встановлення їхнього розуміння потреби для тренера у визначених особистісних і професійно-важливих якостях.

За результатами анкетування студентів визначено їхню думку за блоком наявності людських, особистісних якостей тренера: 1. Бути вихованим, прикладом у поведінці для своїх учнів (93,8% експериментальна і 57,8% контрольна група). 2. Терплячим у очікуванні успіхів вихованців-спортсменів (92,2% і 60,9%). 3. Любити свою професію, тобто вкладати в роботу «свою душу» (89,1% і 82,8%). 4. Прагнути досягти спортивного результату, не забувати, що працюєш із людьми (95,3% і 59,4%). 5. Бути адаптивним до нових аспектів професійної діяльності (96,9% і 54,7%). 6. За необхідності бути готовим виступити в ролі друга, порадирика спортсмена, «підставити плече» (98,4% і 70,3%). 7. За можливості, наприклад, на зборах, більше часу проводити зі своїми учнями (96,9% і 48,4%); 8. Бути комунікабельним, ефективним у професійному спілкуванні (96,9% і 92,2%); 9. Бути

дисциплінованим, організованим (98,4% і 65,6%). 10. Сприймати учня як самостійну особистість, «таким, яким він є» (93,8% і 42,2%). 11. Бути схильним до творчості, креативності, саморозвитку і розвитку своєї діяльності (98,9% і 65,6%).

Також оцінено розуміння студентами обох груп за блоком необхідних тренеру якостей як менеджера: 1. Володіти основами знань, що стосуються всебічної підготовки спортсмена зі свого виду (92,2% експериментальна і 48,2% контрольна група). 2. Бути послідовним, наполегливим у реалізації обраної концепції спортивної підготовки (100,0% і 92,2%). 3. Бути схильним до ініціативи в пошуку і залученні ресурсів для підготовки спортсменів (95,3% і 45,3%). 4. Уміти індивідуально підійти до спортсмена (93,8% і 54,7%). 5. Уміти мотивувати спортсменів до важкої тренувальної роботи і дотримання режиму (100,0% і 90,6%). 6. Володіти необхідними даними організатора (100,0% і 29,7%). 7. Відстежувати інновації, що вдосконалюють процес спортивної підготовки зі свого виду (98,4% і 53,1%). 8. Уміти виявляти проблеми і знаходити ефективні способи їх вирішення під час підготовки спортсменів (98,4% і 93,8%). 9. Бути здатним раціонально використовувати наявні в його розпорядженні ресурси (100,0% і 70,3%). 10. Приділяти увагу стосункам (з батьками спортсменів, керівництвом, колегами) (100,0% і 45,3%). 11. Виявляти лідерські якості (100,0% і 90,8%).

Під час доведення статистичної гіпотези, пов'язаної з припущенням, що відмінності за показниками індивідуально-психологічних і менеджерських характеристик в експериментальній і контрольній групах є достовірними, використано непараметричний статистичний критерій ϕ^* Фішера, який дозволив виявити значущі статистичні відмінності, представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Значущі статистичні відмінності в оцінках якостей тренера, як особистості і менеджера, студентами експериментальної групи стосовно контрольної групи

№ п/п	Характеристика, що оцінювалася	Рівень значущості
1.	Бути вихованим, прикладом у поведінці для своїх учнів	$p < 0,05$
2.	Терплячим в очікуванні успіхів своїх вихованців-спортсменів	$p < 0,05$
3.	Любити свою професію, вкладати в роботу «свою душу»	$p < 0,05$
4.	Прагнути спортивного результату, не забувати, що працюєш з людьми	$p < 0,05$
5.	Бути здатним до адаптації щодо нових, таких що періодично з'являються, аспектів професійної діяльності	$p < 0,05$
6.	За потреби бути здатним виступити як друг, порадник, «підставити плече» своєму вихованцю	$p < 0,05$
7.	Бути комунікабельним, ефективним у професійному спілкуванні	$p < 0,05$
8.	Бути дисциплінованим, організованим	$p < 0,05$
9.	Сприймати учня як самостійну особистість, «таким яким він є»	$p < 0,05$
10.	Бути схильним до творчості, креативності, саморозвитку і розвитку своєї діяльності	$p < 0,05$
11.	Володіти знаннями щодо всебічної підготовки спортсмена	$p < 0,05$
12.	Бути схильним до ініціативи в пошуку і залученні ресурсів для підготовки спортсменів	$p < 0,05$

Продовж. табл. 1

13.	Уміти індивідуально підійти до спортсмена	$p < 0,05$
14.	Володіти розвинутими якостями організатора	$p < 0,05$
15.	Відстежувати інновації, вдосконалюючи спортивну підготовку	$p < 0,05$
16.	Бути здатним раціонально використовувати наявні ресурси	$p < 0,05$
17.	Приділяти увагу стосункам (з батьками, керівництвом, колегами)	$p < 0,05$

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлено три групи даних, одержаних у ході дослідження.

Підтверджено дані Ю. П. Мічуди (2007), В. М. Платонова (1997), В. В. Приходька (2010) про необхідність і можливість якісної організаційно-управлінської підготовки майбутніх тренерів; вдосконалення змісту підготовки тренерів, завдяки чому тренери повинні мати гарну організаційно-управлінську підготовку, яка дозволить їм бути менеджерами, здатними вдосконалювати підготовку спортсменів, враховуючи мінливі економічні й соціальні умови.

Доповнено та розширено дані Л. В. Безкоровайної (2012), О. В. Бистрицької (2007), О. В. Борисової (2011, 2013), М. В. Дутчака (2009), В. В. Приходька (2010), О. А. Томенка (2013) про причини відставання в науково-методичному забезпеченні процесу організації підготовки спортсменів в Україні на етапі переорієнтації галузі фізичної культури і спорту від адміністративно-планової моделі управління до ринкової; причини і чинники, що викликають об'єктивну потребу в активізації наукових досліджень спортивного менеджменту, в контексті вирішення завдань удосконалення спортивної підготовки.

Серед іншого, *вперше*: науково обґрунтовано основні аспекти підготовленості тренерів (педагогічний, медико-біологічний, організаційно-управлінський, матеріально-технічний) та їх значущість на різних етапах підготовки спортсменів (початковому, попередньої базової, спеціалізованої базової підготовки, підготовки до вищих досягнень тощо); встановлено наявність достовірних зв'язків між типом суб'єктності студентів та їхніми уподобаннями, що дозволяє визначити актуальні для особистості цінності (індивідуальний розвиток, креативність, досягнення) і спрямованості у життєвих сферах (сфері професійного життя і сфері освіти); розроблено й експериментально перевірено систему педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей у студентів-бакалаврів спеціальності «Фізична культура і спорт», необхідних тренерам у ході вдосконалення системи підготовки спортсменів; обґрунтовано спосіб формування уявлень студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» про майбутню професійну діяльність, що дозволяє тренерам удосконалювати підготовку спортсменів різних вікових груп.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що в Україні, в цілому, вже вирішено проблему побудови системи підготовки спортсменів. Однак залишаються недостатньо розкритими питання щодо аспектів підготовки тренерів до роботи з різними віковими і кваліфікаційними групами спортсменів під час навчання у вищих закладах освіти спортивного профілю, а також недостатньо висвітлено

питання про системну теоретико-методичну роботу в частині оволодіння спортивним менеджментом і організаційно-управлінською підготовкою майбутніх тренерів зі спорту, що вимагає проведення наукових досліджень у цьому напрямку.

2. У вдосконаленні системи підготовки спортсменів важлива роль належить тренерам, адже саме через їхні регулярні управлінські рішення в практику спортивної підготовки втілюються ті необхідні заходи, які забезпечують підвищення майстерності спортсменів і зростання спортивних результатів. Організаційно-управлінська діяльність тренерів потребує глибокого й детального розгляду аспектів, не вирішена проблема формування у студентів компетентностей менеджменту під час їх навчання у ВНЗ спортивного профілю і подальшого підвищення кваліфікації.

3. Визначено питому вагу різних аспектів підготовленості тренера в ході підготовки спортсменів. На етапі початкової підготовки найбільш значущим є педагогічний аспект (80%), на медико-біологічний, організаційський і матеріально-технічний припадає відповідно 10%, 5%, 5%. Етап попередньої базової підготовки: педагогічний аспект (70%), медико-біологічний (20%), організаційський (5%) і матеріально-технічний (5%). На етапі спеціалізованої базової підготовки істотно змінюється відсотковий внесок у підготовленість тренера: педагогічний 50%, медико-біологічний 30%, організаційний 10% і матеріально-технічний 10% аспекти. На етапі підготовки до вищих досягнень і максимальної реалізації індивідуальних можливостей, процентний внесок у підготовленість тренера вже інший: педагогічний аспект (45%), медико-біологічний (30%), організаційно-управлінський (15%) і матеріально-технічний (10%). Зазначене співвідношення аспектів підготовленості дозволяє удосконалювати підготовку майбутніх тренерів, а також фахівців, які працюють на факультетах підвищення кваліфікації.

4. Установлено середню кореляційну взаємозалежність між «суб'єктом» (він характеризує рівень досягнення студентом суб'єктної, діяльної позиції під час навчання), навчально-професійною діяльністю і бажанням студентів отримати освіту ($r = 0,48$, при $p < 0,01$). Тобто, чим більше студент упевнений в правильності вибору майбутньої професії, тим частіше він використовує методи раціональної організації інтелектуальної праці, тим більшою є його увага до самовдосконалення, включаючи використання об'єктивної інформації про особливості свого характеру. Слабку кореляційну залежність виявлено між «суб'єктом» і саморозвитком студента ($r = 0,32$; $p < 0,01$), типом суб'єктності студента і сферою його професійного розвитку, рівнем становлення суб'єктності студента і його прагненням ввести елемент творчості до сфери своєї професійної діяльності ($r = 0,37$; $p < 0,01$). Це свідчить про те, що особистість, яка вважає професійну діяльність головним змістом життя людини, все ж має слабкий зв'язок із рівнем становлення студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності.

5. Виявлені особливості особистості майбутніх тренерів указують на існування у деяких з них нечітких, загальних уявлень про суть роботи тренера, недооцінки ролі формування необхідного складу професійної діяльності, використовуючи для цього розгорнутий «образ». Отже, необхідно забезпечити такий стан професійної свідомості особистості студентів, який би сприяв до становлення себе як фахівця.

Наявність у майбутніх тренерів ясного «образу» про зміст їх діяльності визначає професійно-педагогічну спрямованість підготовки, викликає інтерес до обраної професії, бажання її освоїти, готовність докладати зусилля до оволодіння професійно-необхідними знаннями та вміннями.

6. Система педагогічних умов підготовки студентів до оволодіння компетентностями в сфері менеджменту вимагає наявності чітких уявлень про майбутню професійну діяльність тренера, які складаються з трьох блоків (якостей особистості і власне професійних компетентностей): якою людиною повинен бути; що повинен знати і вміти як менеджер; що повинен уміти для забезпечення проведення навчально-тренувального процесу. Впровадження експериментальної методики дозволило студентам експериментальної групи сформувавши більш значущі уявлення про ступінь важливості для майбутніх тренерів індивідуально-психологічних характеристик, які необхідні успішному тренеру. Так, з 11 оцінюваних показників, лише комунікативність у студентів контрольної групи наближена до аналогічного рівня експериментальної групи.

7. Якісна професійна орієнтація майбутніх тренерів зі спорту з урахуванням змісту майбутньої, пов'язаної з усією системою підготовки спортсменів, організаційно-управлінською діяльністю, можлива в результаті рішення таких навчально-виховних завдань у вищому навчальному закладі: формування у студентів комплексу розгорнутих уявлень про діяльність успішного сучасного тренера-викладача зі спорту; освоєння технології професійного цілепокладання; освоєння студентами професійних компетентностей, що містяться в державному стандарті вищої професійної освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт», які забезпечуються програмами навчальних дисциплін; освоєння змісту додаткових, крім нормативної ОУФКС, елективних дисциплін за вибором ВНЗ, які сприяють формуванню сучасних організаційно-управлінських компетентностей, включаючи оволодіння основами технології управління проектами.

8. До системи педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей, крім модернізованої дисципліни ОУФКС, важливо вносити до навчальних планів елективні предмети, такі як «Проектна діяльність у фізичній культурі і спорті: формування проектних альтернатив» і «Проектна діяльність у фізичній культурі і спорті: формування проектних компетенцій». Важливо також використовувати апробовані педагогічні засоби, включаючи контекстне та інтерактивне навчання, а процес викладання повинен будуватися з урахуванням змісту діяльності успішного сучасного тренера. Впровадження зазначених педагогічних умов дозволило істотно підвищити ($p = 64, 100\%$) у студентів знання про зміст діяльності тренера-викладача за всіма трьома названими блоками якостей особистості і професійних компетентностей, необхідних у майбутній професійній діяльності, що дає їм можливість усвідомлено вивчати пропонувані у ВНЗ навчальні предмети.

9. Таким чином, в ході проведеного педагогічного експерименту підтверджено, що в процесі професійної діяльності тренера повинна формуватися система якостей особистості та важливих професійних компетентностей, необхідних для роботи з різними віковими групами спортсменів. Частина з них пов'язана з

менеджментом, особливо на етапах підготовки до вищих досягнень і максимальної реалізації індивідуальних можливостей, що передбачає вмиле використання матеріально-технічних ресурсів та ініціативність, необхідних для підготовки спортсменів, а також схильність до творчості, креативності і саморозвитку та адаптивності до нових аспектів професійної діяльності та інноваційної мотивованості.

10. Проведені дослідження дозволили розробити практичні рекомендації для поліпшення організаційно-управлінської підготовленості тренерів у Сирійській Арабській республіці, які передбачають формування знань у диференційованому використанні компетенцій у роботі зі спортсменами різних вікових груп.

Перспектива подальших досліджень визначається необхідністю більш чіткого обґрунтування місця організаційно-управлінського аспекту діяльності тренерів на різних етапах системи багаторічної підготовки спортсменів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких відображено основні наукові результати

1. Хазим Т. Обоснование проблемы совершенствования организационно-управленческой подготовки тренеров по спорту / Т. Хазим, В. В. Паевский // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 5 (43). – С. 93-96. *Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми, аналізі науково-методичної літератури та узагальненні здобутих даних. Фахове видання України. Видання включено до міжнародних наукометричних баз.*

2. Хазим Т. Опыт формирования у студентов представлений о содержании будущей профессиональной деятельности тренера / Т. Хазим // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 12 (53). - Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – Київ, 2014. – С. 109-112. *Фахове видання України.*

3. Хазим Т. Взаимосвязи между личностными характеристиками студентов и полнотой представлений о предстоящей профессиональной деятельности тренера / Т. Хазим, В. В. Паевский // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. - Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. - Вип. 129. - Т. II – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – С. 264-269. *Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми та узагальненні здобутих даних. Фахове видання України.*

4. Хазим Т. Анализ опыта управления спортивным проектом подготовки Днепропетровска к футбольному ЕВРО 2012 / Т. Хазим // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Вип. 2 (55). - Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – Київ, 2015. – С. 110-115. *Фахове видання України.*

5. Хазим Т. Обоснование необходимости совершенствования организационно-управленческой подготовки будущих тренеров / Т. Хазим // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. - Серія:

Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. - Вип. 129. - Т. II – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – С. 250-254. *Фахове видання України.*

6. Хазим Т. Проблема совершенствования организации и управления спортом в результатах научных исследований / Т. Хазим // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 5 (60). - Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт. – Київ, 2015. – С. 47-50. *Фахове видання України.*

7. Хазим Т. Система педагогических условий подготовки студентов специальности олимпийский и профессиональный спорт к овладению компетенциями в области менеджмента / Т. Хазим, В. И. Перевозник, В. В. Паевский // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 11 (52). - Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – Київ, 2016. – С. 139-143. *Особистий внесок здобувача полягає в аналізі та узагальненні здобутих даних. Фахове видання України.*

8. Хазим Т. Характеристика аспектов подготовленности тренера / Т. Хазим, В. В. Паевский // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків, 2016. - № 5 (43). – С. 89-94. *Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми, аналізі науково-методичної літератури та узагальненні здобутих даних. Фахове видання України. Видання включено до міжнародних наукометричних баз.*

Наукові праці, які додатково відображають результати досліджень

9. Хазим Т. Анализ и обсуждение опыта деятельности одно ведомственных центров по развитию олимпийских видов спорта в Одесской области / Т. Хазим // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Вип. 9 (64). - Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт. – Київ, 2015. – С. 91-94. *Фахове видання України.*

10. Хазим Т. Место управления проектами в современных тенденциях развития спорта / Т. Хазим, В. В. Паевский // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10–11 грудня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Харків : ХДАФК, 2015. – С. 309 – 313. *Особистий внесок здобувача полягає в постановці проблеми, аналізі науково-методичної літератури та узагальненні здобутих даних.*

11. Хазим Т. Формирование организационно-управленческих компетентностей тренеров-преподавателей на основе изучения опыта совершенствования развития спорта в городе Нежине Черниговской области / Т. Хазим // Символ науки. Междунар. научный журнал. – Уфа, 2016. - № 3. – В 4 частях. – Часть 2. - С. 146-151.

12. Хазим Т. Формирование организационно-управленческих компетентностей тренеров-преподавателей на основе изучения опыта совершенствования развития спорта в Одесской области / Т. Хазим // Символ науки. Междунар. научный журнал. – Уфа, 2016. - № 1. – В 3 частях. – Часть 2. - С. 206-211.

АНОТАЦІЇ

Хазім Тоні. Вдосконалення системи підготовки спортсменів на основі підвищення рівня організаційно-управлінської підготовленості майбутніх тренерів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт. – Харківська державна академія фізичної культури, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2017.

У дисертації вперше теоретично обґрунтовано основні аспекти підготовленості тренерів (педагогічний, медико-біологічний, організаційно-управлінський, матеріально-технічний) та їх значущість на різних етапах підготовки спортсменів (початковий, попередньої базової, спеціалізованої базової підготовки, етапу підготовки до вищих досягнень і максимальної реалізації індивідуальних можливостей). Розроблено та експериментально перевірено систему педагогічних умов формування організаційно-управлінських компетентностей у студентів-бакалаврів спеціальності «Фізична культура і спорт», необхідних тренерам при вдосконаленні системи підготовки спортсменів. Обґрунтовано спосіб формування уявлень студентів зазначеної спеціальності про майбутню професійну діяльність, що дозволяє тренерам удосконалювати підготовку спортсменів різних вікових груп.

Ключові слова: тренери, система підготовки спортсменів, педагогічні умови формування організаційно-управлінських компетентностей тренерів.

Хазім Тоні. Совершенствование системы подготовки спортсменов на основе повышения уровня организационно-управленческой подготовленности будущих тренеров. – На правах рукописи.

В диссертации впервые теоретически обоснованы основные аспекты подготовленности тренеров (педагогический, медико-биологический, организационно-управленческий, материально-технический), а также их значимость на разных этапах подготовки спортсменов (начальном, предварительной базовой, специализированной базовой, подготовки к высшим достижениям и др.). Разработаны и экспериментально проверены педагогические условия формирования организационно-управленческих компетентностей у студентов-бакалавров специальности «Физическая культура и спорт», необходимых в ходе совершенствования системы подготовки спортсменов. Обоснован способ формирования представлений студентов о будущей профессиональной деятельности тренера, что позволяет тренерам совершенствовать подготовку спортсменов различных возрастных групп.

В ходе преподавания модернизированной дисциплины «Организация и управление физической культурой и спортом» учитывалось, что улучшению учебно-профессиональной деятельности студентов будет способствовать изучение студентами структуры и особенностей будущей педагогической деятельности с привлечением примеров из профессиональной деятельности успешных тренеров. Кроме того, анализ и оценка студентами, в этом контексте, своих личностных

качеств и уровня различных компетентностей, в сочетании с самооценкой готовности к деятельности менеджмента в процессе подготовки спортсменов, способствовали тому, что возрастала их активность в ходе учебных занятий, повышался профессионально-познавательный интерес.

Обращалось внимание на то, что труд тренера представляет собой многоаспектную деятельность, в которой подготовка спортсмена представлена как предмет преобразования свойств и качеств личности воспитанника. У студентов возникало понимание, что реализация квалификационной активности требует от тренера овладения не столько узко дисциплинарным специальным знанием для планирования и проведения учебно-тренировочных занятий в годовом цикле, сколько комплексным знанием, важное место в котором занимают компетентности к деятельности тренера как менеджера.

В ходе эксперимента достаточно полно сформированы представления студентов о предстоящей профессиональной деятельности тренера (ППД). ППД формировались самими студентами, прежде всего при активности тех из них, кто знаком с успешной деятельностью тренеров, и при участии преподавателя. Ими «наполнялись» три блока личностных качеств и компетентностей: «Каким человеком он должен быть», «Что он должен уметь как менеджер», «Что он должен уметь как специалист, планирующий и обеспечивающий проведение учебно-тренировочного процесса в годовом цикле подготовки».

Использование предложенного подхода способствовало формированию у будущих тренеров группы организационно-управленческих компетентностей, необходимых для совершенствования системы подготовки спортсменов.

Ключевые слова: тренеры, система подготовки спортсменов, педагогические условия формирования организационно-управленческих компетентностей тренеров.

Hazim Tony. Improving the system of training athletes by improving the management of organizational preparedness for future coaches. - The manuscript.

Thesis for a candidate degree in physical education and sport in specialty 24.00.01 - Olympic and professional sports. - Kharkiv State Academy of Physical Culture, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2017.

The thesis theoretically grounded main aspects of fitness trainers (educational, medical, biological, organizational, material and technical) and their significance in various stages of preparation of athletes (initial, pre-basic, basic training and specialized to realize individual potential). Developed and tested system of pedagogical conditions of formation of organizational and managerial competencies in students Bachelor specialty «Physical culture and sport» necessary trainers in the improvement of training of athletes. Justified way of forming concepts students of specialty «Physical culture and sport» of future professional activity that allows coaches to improve the training of athletes of different age groups.

Keywords: coaches, system of training athletes, pedagogical conditions of organizational and managerial competencies of trainers.

Відповідальний за випуск – В.В. Паєвський

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0.9. Тир. 100 прим. Зам. 145-17.
Підписано до друку 07.03.17. Папір офсетний.

Надруковано з макету замовника у ФОП Бровін О.В.
61022, м. Харків, вул. Трінклера, 2, корп.1, к.19. Т. (057) 758-01-08, (066) 822-71-30
Свідоцтво про внесення суб'єкта до Державного реєстру
видавців та виготовників видавничої продукції серія ДК 3587 від 23.09.09 р.

СТИЛЬ ®
 ИЗДАТ
ТИПОГРАФИЯ
www.stii-izdat.com